

Halmi Iván

Októberi napló, 1956

Karcolatok a Szabadságharc napjaiból

Igen sok évi hallgattatás és kényszerű hallgatás után – a Zempléni Múzsza felkérésére – közreadom azon írásaim egy részét, amelyek az 1956-os forradalom idején születtek, mintegy Mikes Kelemen-i napló formájában. Budapesti gyerekként egy háború borzalmait átélve, 1945 őszén kerültem a sárospataki Alma Mater ölelő karjaiba. A gimnáziumi évek alatt szerzett belső tartás, eszmei hovatartozás és hitvallás is tükröződik az alábbi írásban.

Patak után (kis kerülővel) a budapesti Műegyetem padjait koptattam, ahol már mint harmadéves éltem át az 1956-os forradalom sajnálatosan rövid, de annál nagyszerűbb időszakát. Nem a tollforgatás volt tehát, és nem is az lett a mesterségem. Egy magasabb képzetés, vagy talán a pataki címer anygala ösztökélt arra, hogy október 23-tól kezdve megörökítsem az egyes napok eseményeit, a saját magam szemszögéből.

Minden egyes naplójegyzet, „karcolat” után ott az aznapi dátum. Sajnálatos, hogy ez a folyamat november 14-ével megszakad. Igaz, bizakodással telve ér véget az aznapi jegyzet: „na, majd holnap.” De úgy látszik, bennem is megszakadhatott valami, mert nincs folytatás.

Jegyzeteimet, apai segítséggel, egy Pest környéki falu egyik kerítésébe falaztam be, ez a meglévő, eredeti példányokon ugyancsak meglátszik. A több mint három évtized múltán előkerült írás ma már talán stílusában is poros kissé. Ám amikor kissé elhomályosuló szemeimmel újra átfutom a sorokat, az elfutó idő feletti elmélkedés mellett a boldogító érzés újra átjárja zsigereimet, hiszen csodálatos napokat éltünk át. S ez a boldogságérzet kiegészül azzal, hogy végül is beteljesült egy álom. Annyi évszázad után, most már talán végérvényesen.

Dr. Halmi Iván

Mint amilyen váratlanul pontosan huszonkét esztendővel ezelőtt megpillantottam a napvilágot, a mai napon ugyanígy született meg valami. Valami, ami után oly régóta vágyódtunk, aminek szent ragyogása ott égett minden igaz magyar szívében.

A 22 esztendővel ezelőtti születésnél mindössze öten voltak jelen: Anyám, a szülőorvos két asszisztensével és én. Ezt, a családban oly nagy eseményt általános örömmel vették tudomásul, mikor Apám heveny nikotinmérgezésben szenvedve tudatta velük. A mai nagy nap már nemcsak egy kis családi közösség, hanem egy sokkal, de sokkal nagyobb, egy egész nemzet fogja örök időkre emlékezetébe vénsni. Az a valami, ami a mai napon megszületett, egy gyönyörű szóban mondható el: Szabadság!

Tizenkét éves sötétség után a magyar történelem színpadán vakító fényességgel újra szerepet kapott. Ezt a hatalmas fényt egy egész nemzet szívében lobogó láng szolgáltatja, oly erősen világítva meg Őt, hogy a nagyvilág széles nézőterén csodálkozva kiáltottak fel: Ez a maroknyi kis nemzet az, amely ilyen gyönyörű és nemes produkcióval lép fel a Világtörténelem színpadán? És felzúg az elismerés moraja, hogy végül teljes ünneplésbe csapjon majd át.

Igen, nagy nap ez a mai. Dicső szabadságharcos elődeink méltó utódokra találtak. A mai napon ébredt fel a nemzet évtizedes álmából, lerázva magáról a béklyókat, véget vetve a

mesterséges altatásnak. Könnyes szemekkel fogunk mindig visszaemlékezni azokra a hősök-re, akik vérbemártott tollal ugyan, de új, tiszta lapot kezdtek az évezredes magyar történelem elsárgult lapjain.

Ma lettem először igazán büszke arra, hogy huszonkét esztendővel ezelőtt magyar földön magyarnak születtem.

Bp. 1956. 10. 23.

Ma reggel a Jókai Színházba rohantam, ahol statisztálok. Pirandello: „Hat szerep keres egy szerzőt” főpróbája volt, Kamarás Gyula rendezésében.

Innen előbb a Tankörbe, majd az Aulába rohantam, végigjárva az előadótermeket, hogy az enyimeim hol lehetnek. Innen indultunk a Bem térre, de ez már nem statisztálás. Elöl kicsiny csapzott hajú csoport: leendő színészek. Majd a többi: leendő mérnökök, orvosok, bölcsészek, jogászok.

Jelszavaink: Éljen Lengyelország!

Hatalmat Nagy Imrének!

Le a Sztálin szoborral!

Hű, ez a produkció kicsit más, mint a reggeli. Ennek írója: a történelem. Szín: Budapest. Címe: A szabadság kivívása. Rendező: a forradalmi ifjúság. Szereplők: minden igazságszerető magyar.

És irány a Bem tér. Alig férünk. Mellettem Szabó Sándor és Szörényi Éva kér utat. A szobornál Veres Péter, akit lehurrogunk. Aztán Sinkovits, Nemzeti dal. Forró a levegő. Irány a Kossuth tér. Jelszavak: Le Gerővel!

Ki az oroszokkal!

Éljen a forradalom!

Újságok kerülnek elő, fáklyák gyulladnak. Alig tudok haza keveredni. A nyíló ajtóban Anyám áll. Rég nem öleltük meg így egymást. Patakokban folynak a könnyeink.

10. 23. éjszaka

Tegnap a színházból hazafelé menet már találkoztam a magyar nemzeti lobogók mögött felvonuló tüntető egyetemi fiatalsággal. Siettem haza, hogy ebéd után én is újra elfoglaljam a helyemet közöttük. Mindenkinek megdobogtatta a szívét ez a látvány, az arcokra kényszerűségből rakott álarcok lassan töredezni kezdtek, megszívták tüdejüket a friss októberi levegővel, és az emberek lába akaratlanul is hozzáigazodott a menetelő fiatalság lépteihez.

A Kálvin téren egy teherautó volánja mögül fiatal gépkocsivezető hajolt ki felém és azt kérdezte:

– Mi ez a sok ember, nem tudok rendesen hajtani. Felvonulás?

Megmondtam.

Egy szót sem szólt, gázt adott és elrobogott.

Délután láttam meg őt újra. Kocsiján magyar zászló lobogott és tömve volt fiatalokkal, kiknek arcát a kokárdájuknál is pirosabbra csipte a levegő és a lelkesedés. A Kossuth-nótát énekeltek.

10. 24.

Indián és néger olvasmányokban olvashattunk azokról a törzsekről, ahol divatban volt az ellenség fejbőrének lenyúzása, a skalpolás. Ilyen fejavadászokhoz tudom csak hasonlítani azokat, akik hiányos felszereléssel ugyan, de tökéletes gyűlölettel a szívükben vadásszák az utcán, háztetőkön, házfalakon, tehát bárhol is levő ötágú csillagokat. Igen eredményes munkát vé-

geznek. Ahol csak rábukkannak egyre, ott mindjárt egy buzdító kis tömeg gyűlik össze, s ennek harsány kacaja közben méltó helyükre, a sárba tiporják a csillagokat.

Nappal is van csillaghullás.

Ma ittuk meg az első feketét. Az utcákon változatlanul ott vannak az orosz tankok, ágyúk stb. Az Astoria előtt magyar zászlók vannak rájuk feltűzve, ez azonban még semmit sem jelent. A tömeg nem tud ebbe a helyzetbe belenyugodni. Egy pár tank és gépkocsi kíséretében hatalmas tömeg gyülekezik a Parlament elé, hogy követeljék az orosz csapatok azonnali kivonását. És ekkor a régi rend aljas, minden emberi érzésekből kivetkőzött bérencei, még leírni is rettenetes, a fegyvertelen tömeg közé tüzelnek.

A felháborodás, valamint a szabadságharc győzelme feletti öröm sem feledteti el velünk soha ezt az ártatlanul elhullott drága magyar vért.

És délután már felkerültek a házakra a kokárdák mellé a fekete lobogók és szalagok.

10. 25.

Kora reggeltől késő estig szól a rádió. Ahol csak magyar szó hangzik el, mindegyik hullámhossz meg van jelölve. Így tudjuk csak meg, mi a helyzet az országban és a nagyvilágban.

Feszült figyelemmel kísérjük a hadijelentéseket, hogy hol és mikor gyulladnak fel a tömegek a főváros hatalmas tüzétől. A rádió mellett Magyarország térképe. Kis zászlócskákkal jelölöm meg, ahol már győzedelmeskedett a forradalom, és ahol a rádióadók a nép kezébe kerültek. Úgy néz ki az asztal, mintha egy főhadiszállás lenne.

És a térképen egyre szaporodnak a zászlócskák...

10. 28.

Tegnap este szomorú híreket közvetített a telefon: Miklós (*a szerző rokona – a szerk.*) megsebesült, de sebesülése nem súlyos, itt van a klinikán.

Ma tehát az első teendő, megfelelő élelmiszerral felszerelve kimenni hozzá. Egy óriási vargabetéüt kell csinálnunk, a biztonság még nem éppen teljes. De sajnos, így is csak a Teleki térig tudunk eljutni. Itt orosz harckocsik állják utunkat: Eddig és ne tovább! Az a hatalmas tömb van körülfogva, melynek csomópontjában a legendás híró Kilián-laktanya védi magát a hatalmas túlerővel szemben. Dávid és Góliát küzdelme ez, ahol végül is az igazságnak kell győznie. Feladatunkat sajnos nem tudtuk teljesíteni. Szomorú szívvel tértünk haza, mely azonban egy kis örömmel is párosult. Hat kiló hamisítatlan Ella krumpli lapult meg a táskánkban.

10. 29.

Az utcákon mindenütt általános sztrájkra való felszólítások. Minden megbénult. A Körúton valaki verset szaval egy kilótt tank tetejéről. Felhangzik, és a könnyes szemű emberek ajkáról messzire száll a Himnusz gyönyörű melódiája.

Az ország nem feledkezett meg hős fővárosáról. A legkülönbözőbb helyekről érkeznek élelemmel megrakott teherautók. Mindjárt akad, aki segít lepakolni. Nincs udvariassági verseny, nincs munkaverseny, a kiszolgálás mégis gyors, a sorban állók nem nyugtalanognak. Hát ezt is megértük...

Szomorú felvonulás a Felkelők útján. (Múzeum krt.) Elöl egy gyászruhába öltözött anya viszi a fekete lobogót, utána egy sor nemzetiszínű lobogó. Nem hangzanak jelszavak, a menet maga egy óriási kiáltás az ég felé. És újból a hősi halottakra emlékezünk. És nem felejtünk!

10. 29.

A Hazugság fellegvára. Nem kell messzire mennünk, hogy megtaláljuk, itt van a város szívében. Tizenkét esztendőn át ontotta a maszlagot, míg végre elérte a nép büntető keze. Ma már nem húznak segítségével fátylat az emberek szeme elé, végképp megszűnik a zsarnokok tömjénezése.

Csend honol odabent, csak egy-egy járőr léptei kopognak az üres folyosókon. A kapu előtt két felfordított és kiégett személyautó roncsai. A tulajdonos, aki még a szomszéd sarokra is ezzel közlekedett, kénytelen gyalogszerrel kopogtatni a Pokol kapuján. Oda így is beengedik.

A hatalmas csillag maradványai mellett üvegcserepeken törik meg az október-végi napsugár. Egy szétlőtt óra mutatói fenyegetően emelkednek a magasba.

A Szabad Nép székháza előtt vagyunk.

10. 29.

Semmelweis utca 1. A sarkon gyönyörű üzlethelyiség. Hatalmas betűk hirdetik: Horizont. Szovjet kultúra, szovjet mittudoménmi, szovjet blabla stb. Ez volt az üzlet. Itt lehetett beszerezni a zsarnok képsorozatából hiányzó darabokat, páratlan remekműveiket, életrajzukat, stb., egy szóval itt szippanthatott a boldog halandó egy kis hamisítatlan szovjet kultúrát.

Ahogy errefelé tartok, hatalmas tömeget látok, akik mint a négerék, ujjongva ugrálnak egy hatalmas máglya körül. Vajh mi lehet ez? Áh, semmi egyéb, mint az, hogy a lelkes tanítványok majd megszakadva hordják ki a fent említett helyiségből „atyáik és tanítóik” létezésének földi dokumentumait.

Végre egyszer önszántukból veszik kezükbe azt a sok vacakot, amit a mi verejtékünk gyümölcseiből az agyak tökéletes eltompítása érdekében a kezünkbe tukmáltak.

Valami haszna azért van ennek a sok szennynek. A hűvös októberi délelőttön nagyszerűen lehet melegedni mellette. És ez is valami, nem?

Annnyit beszéltünk eddig a kritika és önkritika fegyveréről, nem csoda tehát, hogy még most is vannak, akik gyakorolják. Most az egyszer egy olyan önkritikát hallottam, amely nemcsak azért hangzott el, mert ezt is kell használni, hanem mert ez a színtiszta igazság.

Leváltásra került a Magyar Rádió művészien lakkozó és hamukázó társasága is.

Ez alkalomból kelt az éter szárnyaira a következő:

„Hazudtunk reggel és este, hazudtunk minden hullámhosszon.”

Tizenkét év után végre egy igaz szó.

10. 30.

Tegnap precíziós pontossággal és lelkiismeretességgel ki lett üritve az egyik Horizont, a szovjet kultúra fellegvára. Ma egy fél kenyérrel a hónom alatt arra vetődtem, s a még füstölgő papirosok kódén át a kivert kirakatban egy táblán ezt olvashattam:

„Ez az üzlethelyiség kiadó.”

Még jó, hogy nincsenek ilyen igényeim. Megfojtana az a levegő.

Még soha annyi sajtóterméket nem olvastam, mint mostanában. Mindegy nekem, csak betű legyen, és azt hiszem nem csak én vagyok így. Persze újságról, napilapról beszélni nem lehet. De az utca telve van, maga egy bő újság. Mindenféle rovat megtalálható, vezércikkek, humor, novella, még a rejtvény sem hiányzik. Roppant élvezetes olvasmány, azonban többnyire ismétlésekbe bocsátkozik. (Ruszkik menjetek haza!) Csak egy baj van, hogy az ember kissé elfárad, mire a végére ér.

Ma kiolvastam a Kálvin teret és a Móricz Zsigmond körtért. A Körtéri Népbüfé mellett az elkészült ételek illata csiklandozta ínyemet. Valahonnan egy rádió bőmbőlését hallottam. Majd rámszóltak: az a hosszú menjen már, mi is akarunk olvasni! – Polgártárs, mi annak az ízének

a vége? – Na most mit szól hozzá? – Hát ezt megkapta! stb.

Mégis csak dísznőség, nem hagyják az embert nyugodtan olvasni, pedig már csak ez a kis fecni van hátra, miért írták ezt géppel? Hát el lehet ezt így olvasni? Hát el lehet? Hát el. Csakhogy semmi értelme, már kívülről megtanultam.

10. 31.

Már egy fél órája valami szokatlan érzésem van. Beteg lennék? Áh, az ki van zárva. Várjunk csak, mit is ebédeltem? Nem, nem, az a kis leves nem árthat meg. Talán az az ízé, hogyis-hívják, az a gömbölyű a végén? Úgy látszik ezért is jöttem le egy kicsit jární, nincs vita, jól bezabáltam. Hát kellett ez nekem? Azazhogy várjunk csak. Hiszen most megyek csak haza ebédelni. Na végre, rájöttem! Zúg a fülem. Csak tudnám hogy mitől? Valami szokatlan izétől, valami...

Igen. Megvan. Hál' Istennek már egy fél órája egyetlen lövés sem dördült el.

11. 1.

Molotov-cocktail.

A szabadságharc véres napjairól aranybetűkkel fog megemlékezni a magyar történetírás. Ezek a hősök gyönyörű tettekkel segítették elő a forradalom győzelmét. Ezek a hősök, akiknek emléke előtt örökre tédret fogunk hajtani, a magyar ifúságból kerültek ki. Sokuknak még alig pelyhedzik az álluk, sokuknak a tejfogait nemrégén tették el emlékül a szülők. Ezek a fiatalok, mit fiatalok! – gyerekek, bebizonyították, hogy nem fajult még el a magyar vér, hogy a vér nem válik vízzé.

Megszületett egy nagyszerű tankelhárító fegyver: a benzinesüveg. Ezt a fegyvert ezek a fiatalok tudták a legjobban forgatni. Kiürültek a KÖZÉRT-ek üvegraktárai, kiürültek a benzinkutak, és elkészültek a Molotov-cocktailok.

A fényképek és a szemtanúk, kilőtt páncélosok sora mutatja a nagyszerű eredményt. Ez aztán nagyszerű keverés volt.

Merje ezután nekem valaki azt mondani, hogy az alkohol nem romboló hatású.

11. 1.

A kirakatok megszenvedték a forradalmat. Hatalmas üvegtáblák estek áldozatul egy-egy tűzharcnak. Az áruk azonban sértetlenül maradtak, esetleg bevitték a házba. Így tehát a következő feliratok születtek:

Az árukat bevettük. – Házfelügyelőnél az áru átvehető. – Ezt az üzletet az oroszok tisztították meg az árutól.

S végül egy teli kirakaton, melyen hiányzik az üveg, látható a következő cédula:

Így rabolunk mi.

11. 1.

Az utcákon mindenütt kiégett autók, harckocsik roncsai, a véres napok szomorú emlékei. Rengeteg villamos áll ablakok nélkül, behorpadt és átlőtt oldalakkal a lehető legnagyobb rendezetlenségben, ahogy vezetjük az utolsó pillanatban otthagyták őket, mint kapitány a süllyedő hajót.

Az egyik villamos-roncsra egy humoros pesti a Vidám Színpad legutóbbi műsorának plakátját tűzte fel: „LEHET BESZÁLLNI.” Konferál: Kellér Dezső.

11. 1.

A ledöntött Sztálin-szobrot már egy hete állandóan verik, püfölik és aprítják. Fialok és öregek, családapák és leendő családapák, ki kalapáccsal (ezeknek könnyebben megy), ki vasfűrészszel, ki pajszerrel, ki pedig csak egy hamarjában felkapott vasdarabbal igyekeznek egy kis darabot magának kitermelni.

Na persze nem a MÉH-nek akarják bevinni. Áh! Emlékeim. Hogy egyszer megmutathassák Gyermeküknek, mondván: Látjátok gyerekek, ez egy csúnya vasorrú postarabló bácsinak a szobrából való. Ha rosszak lesztek, majd szólok neki és elvisz benneteket mindent elnyelő országába... bizony!

Hál' Istennek, ez már soha többé nem fordulhat elő.

11. 1.

Az egész nemzet tiltakozásának mind ez ideig vajmi kevés eredménye volt, legalábbis az idegen csapatok kivonása dolgában. Ez pedig immáron nyolcadik napja a legégetőbb kérdés.

Ma azonban egy örömhírt is közöltek velem. Egy orosz katona már elhagyta őrhelyét mindörökre, a jó példa azonban nem nagyon akar hatni közöttük. A Gellérthegyi emlékmű elől ugyanis eltávolították a „felszabadító hős szovjet katonát.” Mi lesz velünk, hova akasztjuk ezentúl a vekkereket?

11. 1.

Vannak úgynevezett relatív örömök.

Ha valaki nem tudná mi az, hát nézzünk egy párat.

- Már több mint egy hete, hogy teljesen megbénult a villamosközlekedés. Minden nagyobb veszély nélkül lehet járkalni a síneken keresztbe és hosszába. Ma is a szokott mozdulattal néztem balra, mikor át akartam menni a vágányokon. De a villamosnak se híre, se hamva, most nem lehet a segítségével lekésni sehonnan.
- Rendőrök még sehol sem láthatók. Az utakon tehát minden különös büntetés terhe nélkül lehet bármilyen szögben átmenni.
- Mivel már sötétedés előtt igyekeznek mindenki hazaérni otthonába, így megmarad a kapupénz.
- A csikkeket bárhol el lehet hajítani, úgyszintén a kukoricacsutkákat. (Ezt én nem veszem igénybe, mivel nem szeretek az utcán falatozni.)
- Az italboltok zárva vannak, ez a pénz is nyereség.
- Nem költünk közlekedésre.
- Színház után nem kell harcolni a kabátokért. (Remélem a normális élet helyreállta után sem.)

Ez lenne úgy hamarjában egy pár az ú.n. relatív örömökből.

És végül egy valódi öröm a sok közül: Nincs többé káderlap.

11. 2.

A helyzet részünkre, egyre romlik.

Az oroszok több helyen átlépték a határt, jönnek Pest felé, körül fogják zárni. A Nemzetőrség fegyverben. Mindenkinek gombóc van a torkában. Mi lesz, mi lesz??? Olyan puszkaporos a levegő, hogy egy kis szikra kell csak, és robban.

Az utcákon lődörögnek az emberek. Hát nem valósul, nem valósulhat meg az a gyönyörű álom? Miért? ... miért?

Senki nem tud bizonyosat. A Kormány, most már valóban a nép kormánya, a helyén van. Kinyilvánítottuk semlegességünket. Ez igen! Mi, a maroknyi magyar, semleges nép akarunk

lenni. Reméljük, hogy az ENSZ-ben méltányolni fogják, és elismerik az ország független és semleges mivoltát. Majd eldől.

Úgy látszik, vihar van.

Arra ébrednek, hogy rezegnek az ablakok, a sötét éjszakából mennydörgés hallatszik. De valahogy nagyon egyforma ez a dörgés. Olyan, igen, éppen olyan, mintha ágyútűz alá tettek volna valamit. Az ablakhoz botorkálok. Csak nem?...

De igen. Buda felől látszanak a torkolattüzek, ez úgy látszik a tűzérési előkészítés. Hát mégis? ... hát mégse?...

Hajnali öt órát mutatnak a vekker foszforeszkáló mutatói. 1956. november 4. Vasárnap. Megkezdődött Budapest ostroma.

11. 4.

1944-1956

Tíz éves voltam.

Mind gyakrabban búgtak fel a szirénák, mind gyakrabban jártunk le az óvóhelynek kinevezett pincébe, mígnem véglegesen ott ragadtunk, hogy több mint egy hónapot töltsünk el az idegölő nyirkos levegőben, állandó nyugtalanságban. Lehallatszott a bombák robbanása, összedőlő házak robaja, a nyomott hangulatot egy-egy kisgyermek sírása, vagy a parancsnok vezényszavai szakították félbe. Mellettünk a legszükségesebbnek nevezett kis helyen elférő holmik. Tűzszünetek alkalmával mint egy betörő, úgy osont mindenki saját lakásába, hogy szomorú életünk fenntartásához szükséges élelmiszereket megszerezze és elkészítse. A bizonytalanság órái jártak felettünk.

És most újra.

Az anyai idő után már békésnek nevezett korban alig használt pincéket most újra emberek töltik meg. A tűzérési tűz kisebb szünetekkel tarkítva állandó jellegű. Az óvóhelyen elhelyezkedő emberek... de nem akarok elébe vágni a dolgoknak.

Csikorogva tárul ki a vasajtó. Bútorok, ládák, különféle lim-lomok vad összevisszasága fogad. Mindenütt ujjnyi vastagon áll a pizok és a szénpor. Hacsak elköhögi magát valaki, rögtön egész esőfelhő kanyarodik a boltozatos mennyezet felé. Mozogni, azt bizony nem nagyon lehet. Nosza nekifogtunk, hogy valami helyet tudjunk biztosítani.

Reccs! A piros zászlók lekerültek rúdjukról, és most végre valami hasznukat is látjuk: a poros bútorokat és hamarjában összeállított ülőalkalmatosságokat nagyszerűen le lehet velük takarni.

Söpörni nem érdemes, és idő sincs rá. Még hamarjában egy leágazást csinálunk rádió számára, és a sok piros színtől egy kis vadító pince készen áll.

Fél hatot mutatnak az órák.

És megjelenik az első család, mintha kivándorolni készülnének, és utolsó istenhozzádot szeretnének mondani annak a földnek, melyen annyi boldog és szomorú órát töltöttek el.

11. 4.

„Éjjeli menedékhely”

– Tessék vigyázni, itt most nyolc lépcső jön, úgy, és most öt... és most megint nyolc. Meg lehet ezt szokni hamar, az már kellőképpen gyakorlott, aki éjjel jár haza, főleg ha az ötödiken lakik, ugye. Így a korlátban lehet fogódzkodni, legalább ez is le lesz törülgetve, hehe. Na, itt már egy kicsit többet látunk, ugyanis a szomszédból átvezettük az áramot, és ide a pincébe hoztuk le, van bent egy égő, meg itt a jobboldali részben egy és a rádió.

Azt hiszem főleg ezért volt az egész cirkusz, hogy hát mégse legyünk teljesen elzárva a külvi-

lágtól. Ez a részleg tehát a dohányzó és klubszoba. Innen még nyílik egy lakosztály, azonban ennek az ajtaját az idegesebbek miatt zárva kell tartani, ugyanis az ablakai az utcára nyílnak. Ez itten a másik rész, itt van egy kis előtér, ebből nyílik az a nagyobb és ez a másik, ami a szénraktár. Ide is jutottak emberek, szerintük nagyon jó alvás esik a szénhalom tetején. Én még nem próbáltam. Hát úgy területileg ez így nézne ki, globálisan.

Sajnos nincs fényképezőgépem, hogy meg tudtam volna örökíteni egy pár jelenetet ezekből az időkből. Így csak a betűk hivatottak arra, hogy megörökítsék az utókornak a derűs és szomorú epizódokat.

A Kálvin tér megszállása alkalmából jó egynéhány tank helyezkedett el a tökéletesen feldűlt téren. Ott, ahol a villamossínek metszik az utat, hatalmas harckocsi állt, orral az Üllői út felé fordulva. És mellette az egyik felsővezeték-tartó oszlopon hatalmas tábla ezzel a felirattal: „ÓVATOSAN VEZESS!”

Bizonyos vagyok benne, hogy mostanában igen tetemesen növekedett meg a közlekedési kihágások száma.

11. 5.

Mikor az ember már beszerezte, ami beszerezhető, meg is töltötte a gyomrát, ellátta az otthoni teendőket, nincs más dolga, minthogy mint külföldi, ki most érkezett először fővárosunkba, elmenjen városnézésre. Látnivaló, sajnos, van bőven. Ilyen élménygyűjtő körutak alkalmával aztán meglátogatja ki-ki a barátait, ismerőseit, élnek-e még, hogy és mint vannak.

Az egyik ilyen sétám alkalmával megállok egy józsefvárosi bérház kapuja előtt. Előkerül a noteszom, hogy vajon valóban itt lakik-e a illető? Igen, jó. Bemegyek a kissé poros kapualjba, névtábla sehol. Na majd a házmestertől megkérdezzük. Ahogy beérek az udvarba, a kissé sötét háttérből érdekes látvány tűnik elő. Egy régi, dülöngélő, ócska kutyaól áll a kövezett udvar közepén. És a homlokzatára a pajkos lakótársak a következő meglepő táblát szegezték fel: „Ezt a házat a lakók szocialista megőrzésre átvették.”

11. 6.

Itt bizony egy kissé elhasznált már ilyenkor a levegő. Az egyik sarokban hatalmas kártyacsata dűl. Ooáááá! – bög fel egy gyerek éppen akkor, mikor Bundzsákné megjelenik egy lábassal a kezében és titokzatosan kijelenti: – Itt a vacsora... Az égő közelében olvasnak, a háttérből enyhén szólva hortyogás hallatszik. A középben lévő asztalon csendélet: szőlő, kés, kenyérmaradék, petróleumlámpa és egy üveg csodálatos összevisszaságban még egy csomó nemtudommi társaságában.

Csak egy vonattal tudom hamarjában összehasonlítani, de ott legalább van egy kis változatoság, mármint megállás, indulás. Itt csak a vasajtót csapja be néha valaki, mire a szunyókálók ijedten rezzennek fel, különben a csendes susmogást semmi sem zavarja meg.

A klubteremben már más a helyzet. Ide átmelve vagy a zavaróállomást lehet hallani, vagy vitatkozást a politikai helyzetről. A rádió közelében levők majd hogy bele nem bújnak a készülékbe, de legalábbis úgy néznek ki, mint a papok a gyóntatószékben.

Az általános hangulat nem a legjobb. Mindenütt, így itt is akadnak optimisták és pesszimisták, jóvendőmondók és a múlton rágódók. Hát bizony, már jó lenne tudni valamit a közeljövőből, mert „ez a bizonytalanság maga a pokol.” Az Úr most egy külföldi adó hullámhosszán szólal meg: aminek a lényege, hogy küzdjünk, és bízva-bízzunk. Igen, de miben?

– Hát, tetszik látni, így kell mostanában éledélni. Erre tessék, itt van a feljárat.

11. 6.

Most már határozottan, előre megfontolt szándékkal, vadászszenvedélytől fűtve gyűjtöm a mostanában előforduló meglepő táblákat. Azelőtt közönyösen mentünk el ezek előtt, ma megállunk, elgondolkodunk, méregbe jövünk vagy éppen elmosolyodunk rajtuk. Ma Budán jártam.

Ez még nem meglepő, úgy is mondhatnám nem is lényeges. De ahogy az egyik csendes kis utcába befordulok, egy behajtani tilos táblán akad meg a tekintetem, és ez alatt pedig egy másik tábla: JÁTSZÓ UTCA.

Az utca közepe táján egy kiégett orosz harckocsi áll keresztbe az útesten. Ők is idejöttek játszani, ahol annyi gyerek szokott összejönni naponta, hogy nagy szenvedélyüknek hódoljanak. Labdázna, fogócskázna, focizna.

Ők katonásdit játszottak.

Hogy ez mennyire nem jó játék, arra a tank lakói tudnának csak felelni.

Ha ugyan tudnak egyáltalán.

11. 7.

Na végre minden elcsöndesült.

Ilyenkor lehet az embernek összeszedni a gondolatait, aztán szépen okosan sorba rakni és a végén le is írni. Már túl vagyok jóval a vacsorán, a füst egyre nő körülöttem, olyan jó így elnyújtózni ilyenkor, nem zavarja az embert senki. Arra is lusta vagyok, hogy kinyújtsam a kezem a rádióig és bekapcsoljam. Tehát most nosza, vessük papírra egypár értelmes gondolatot, utóvégre minden nagy embernek vannak mondásai, amit aztán az utókor kellően méltányolva idézni tud. Én ugyan még nem vagyok nagy ember, csak magas, de hát ki lát a jövőbe?

Cogito ergo sum. Gondolkodom, tehát vagyok. Ejnye, ezt vajon ki mondta? Mindegy, most azért vagyok itt, hogy írjak valamit, és ezen el kell egy kicsit gondolkozni... mondták már, hogy bridzsnél is sokat gondolkodom, pedig az csak egy kártyajáték. Egész jó játék. A pincében is kártyáztunk, rengeteget kibiceltem, és mindig állni kellett... nem szeretek sokat álldogálni, pedig most majdnem minden nap részem van benne. Hol a hentes előtt, hol lisztért, hol cipőpertliért. Igen, olyankor sok ember összejön, és mind vár valamire. Ez a végtelen geometriai sor, nem akar vége szakadni. Mármint az állásnak... a geometriáról jut eszembe, hogy vajon mikor fogom befejezni a ventilátort, aminek nekikezdtém már valamikor hajdanán... tegnap is láttam egy ventilátort egy autómotorban, igaz, hogy egy kissé ki volt égve az egész kocsi. Hát az szép munka volt... jé, most még alig-alig mennek munkába az emberek, sztrájkolnak. Tegnap is olvastam egy könyvet, amiben valami gyárról volt szó és hogy a munkások elkezdtek sztrájkolni... tényleg, már igazán visszavihettem volna azt a könyvet, hiszen csak ide kellene lemenni két emeletet. Ha az olyan könnyű volna, mikor egész délelőtt csak mászkáltam, hogy valami zsákmányt én is vihessek haza... Babót tudtam csak venni, persze ez is nagy kincs azért, mint általában minden, ami ehető... nem mondom az a sütemény, amit Werneréknél kaptam, nem volt valami ehető, de már meg kellett őket is látogatnom, ne mondják azt, hogy egész elhidegülök irányukban... Bár ezt nem is csodálom, mikor reggelente csak nyolc fokot mutat a hőmérő... Délután, mintha lázas is lettem volna egy kicsit, nem? Meg kellett volna mérni a lázamat, a fejem még most is fáj. Úgy látszik egy kicsit könnyű az a sapka, amit hordok, legalábbis kalap kellene, vagy talán egy rohamsisak? Tényleg, mennyit láttam arra a laktanya felé, igazán hozhattam volna belőle egyet... Az jó acélból készül, mint a páncélkocsi. Ha, mégis mennyit ki tudtak azok közül füstölni... benzines palackokkal... juj, már tegnap is alig égett az öngyújtóm, meg kéne tölteni egy kis benzinnel, van időm éppen elég. Bár az idő odakint nem a legjobb, ma esett is egy kicsit... a nadrágom is majdnem leesett, éppen mikor ideát volt a Leidenkoviczné, alig tudtam megfogni, holnap szólni kell Anyámnak, hogy varrja

föl azt a nyavalyás gombot... Valóban meg kéne egy kicsit nyomni a gombot már a kormánynak is, hogy csináljanak valami pozitívumot, mert ez a helyzet ez nem valami kielégítő senki számára sem... De vacak ez a Munkás... Szóval a munkások sem hajlandók addig dolgozni, amíg minden nincs rendjén... ezt különben bárhol olvashatja az ember az utcán is... vajon ki írhatja ezeket a dolgokat?

Biztos nem kell neki annyit gondolkozni míg leírja, mint nekem, hogy valamit tudjak produkálni... én nem is töröm tovább a fejemet, nem írok semmit.

Hát ezért igazán kár volt leülni az írógép elé. Már régen aludhatnék, és ráadásul most nekiállhatok szellőztetni.

Na, majd holnap.

11. 14.

(A napló itt megszakad.)

(Szerkesztőségünk megköszöni Halmi Ivánnak, hogy évtizedekig lappangó kéziratát, amely az 1956-os forradalom napjainak sajátos, személyes hangvételű interpretációja, a Zempléni Múzsza rendelkezésére bocsátotta. A szöveget változtatások nélkül, a korabeli helyesírással, betűhíven közöljük. Megtartottuk a napi bejegyzések végén feltüntetett keltezés eredeti formáját is.)

Dante illusztráció IV.